

Overzicht beschikbare hulpmiddelen en vragenlijsten

Zingevende daginvulling in de langdurige zorg

Bekijk de gehele richtlijn hier:

www.richtlijnenlangdurigezorg.nl/richtlijnen/zingevende-daginvulling

Praktische hulpmiddelen

Titel (jaartal)	Initiatief nemer(s)	Inhoud
<i>Hulpmiddelen aanbevolen door de werkgroep om een cliënt in beeld te brengen en/ of zingeving behoeften van te signaleren.</i>		
Hermeneutische cirkel (2016)		Dit is een hulpmiddel waarmee je een cliënt beter leert begrijpen. Helpt ook om gefragmenteerde informatie van betrokkenen bij elkaar te brengen in één integraal beeld.
LACCS methode (2020)	Kennisplein gehandicaptensector	De LACCS methode werkt toe naar een zo gelukkig mogelijk leven voor de cliënt met een ernstige meervoudige beperking, in samenwerking met de ouders en andere verwanten. Centraal staan daarbij de mogelijkheden in de cliëntontwikkeling, niet de onmogelijkheden. LACCS gaat over 5 gebieden: lichamelijk welzijn, alertheid, contact, communicatie en stimulerende tijdsbesteding. Een hulpmiddel vanuit de LACCS methode is 'het goed leven gesprek'.
Zorgleefplan Verantwoorde zorg (2006)	Actiz	Hulpmiddel voor zorgprofessionals die betrokken zijn bij de cliëntenzorg over de kwaliteit van leven voor de cliënt. Er worden vier domeinen onderscheiden: 1) de woon- en leefomstandigheden, 2) participatie, 3), mentaal welbevinden en autonomie en 4) lichamelijk welbevinden en gezondheid. Ook zijn er aandachtspunten opgenomen om rekening te houden met diversiteit.
Maak het zorgleefplan Kleurrijker!	Actiz	Dit is een methode om in het zorgleefplan toe te voegen. Hierdoor worden er aandachtspunten opgenomen om rekening te houden met diversiteit. Dit is een hoofdstuk uit 'zorgleefplan verantwoorde zorg' (bovenstaand hulpmiddel).
Routekaart ' Hooi op je vork ' (1999)	Zozijn	Hulpmiddel om zicht te krijgen op de wensen en behoeften van mensen met een NAH.
Ken je cliënt (2018)	Waardigheid en trots	Overzicht van verschillende instrumenten of methoden om de wensen en behoeften van cliënten in kaart te brengen.
Aanpak Dit vind ik ervan!	Platform 'dit vind ik ervan'	Deze methode wordt gebruikt om ervaringen van cliënten te meten voor het ontwikkelen van passende zorg. De begeleider gaat op een passende manier in gesprek met diens cliënt.

Mijn leven in kaart (2019)	Vilans	Mijn leven in kaart is geschreven voor zorgverleners en vrijwilligers die werken met ouderen, en demente ouderen. Daarnaast is het ook geschikt voor familieleden. Het biedt handvatten om in gesprek te gaan en desgewenst een levensboek te maken.
De leefplezierboom	Leefplezier academie	De Leefplezierboom voert je langs iemands levensgeschiedenis en langs de verschillende levensgebieden die belangrijk zijn om het in het dagelijks leven naar de zin te hebben en te houden.
De Grote Atlas van de Belevingswereld		Dit is een atlas die kan helpen om belevingen en emoties op een speelachtige manier te ontdekken en te bespreken.
<i>Overige hulpmiddelen die geraadpleegd kunnen worden door zorgverleners wanneer deze bezig zijn met zingevende daginvulling van de client(en)</i>		
Dementie: dagbesteding en dagopvang	Zorg voor beter: kennisplein voor verpleging, verzorging, zorg thuis en eerste lijn.	Adviezen over zinvolle invulling over dagbesteding. O. a. inventarisatie: *wat kan iemand nog wel? *Hoe ziet iemands sociale netwerk eruit? *wat is mogelijk om het leven zoveel mogelijk te laten zoals het is?
Dementie: een betekenisvol leven bij dementie	Zorg voor beter: kennisplein voor verpleging, verzorging, zorg thuis en eerste lijn.	*Op welke manier wil iemand zijn of haar leven nog vorm geven zowel nu als in een later stadium? Betekenisvol leven is niet eenduidig te definiëren. Wel komen er een paar zaken altijd terug: sociale contacten, betekenisvolle activiteiten, zelfstandigheid, zingeving, kwaliteit van leven. Betekenisvol leven zit 'm niet altijd groeps- en welzijnsactiviteiten, maar juist ook in kleine dingen zoals persoonlijke aandacht, een gesprek, zintuigen stimuleren of draaien van muziek waar inhoud van houdt. Er worden hier veel handreikingen gegeven zoals een levensboek, gesprek over zingeving tool, tips voor de inzet van zinvolle rollen en een toolbox over zinvol contact.
'ZIE' de potenties, de sociale behoeften en de zingevingsbehoeften van ouderen die	Anja Machielse en Wander van der Vaart (SeeMe project).	Het rapport is opgedeeld in 10 verschillende thema's: 1. Transitie in zorgsystemen in Europese landen. 2. Verschillende soorten hulpverleners. 3. Principes van persoonsgerichte zorg. 4. Potenties, sociale behoeften en zingevingsbehoeften van ouderen.

zorg ontvangen: samenvatting van een literatuurstudie, een empirisch onderzoek en zes 'goede praktijken' (2022) (incl. trainingshandleiding om kwaliteit van zorg en sociale inclusie te verbeteren).		5. Bronnen voor de vervulling van sociale behoeften en zingevingsbehoeften. 6. Sociale behoeften en zingevingsbehoeften van ouderen in het SeeMe project. 7. Aandachtspunten voor zorgverleners. 8. Competenties en vaardigheden die nodig zijn om ouderen 'te zien'. 9. Belangrijke competenties volgens zorgverleners in het SeeMe project. 10. Inspirerende kenmerken van zes zorgprojecten in het SeeMe project.
Het SPANkracht-pakket (2015)	UKON (Universitair Kennisnetwerk Ouderenzorg Nijmegen)	Een praktisch hulpmiddel voor mensen met dementie, om samen met naasten en/of zorgprofessionals tot zingevende dagbesteding te komen. Ook wordt er specifiek advies gegeven en informatie gegeven over dementie op jonge leeftijd.
Effecten van zorglandbouw (wetenschappelijk onderzoek naar de meerwaarde van zorgboederijen voor cliënten) (2011)	Plant research international Wageningen	Kwaliteiten en effecten van zorgboederijen voor ouderen met dementie en mensen met een verstandelijke beperking
De weg naar zinvolle dagbesteding voor mensen met dementie	MutaMelior en Ideon	Begeleidingsprogramma en uitgangspunten om organisaties te laten nadenken over zinvolle dagbesteding. Is een soort cursus voor begeleiders in de zorg.
Kwaliteitskader gehandicaptenzorg 2017-2022 (2017)	V&VN, Iederin, NVO, NIP, VWS, ZN, LSR, NVAVG, VGN	Kwaliteit van de zorg – sluit aan bij zingeving van cliënten en deze behoeften achterhalen.
Zingeving in zorg – de mens centraal (2016)	ZonMW	Zingeving voor mensen in de zorg: kwaliteit van leven, lichamelijke aspecten, meedoen in de maatschappij, dagelijks functioneren en spirituele aspecten

Zinvolle dagactiviteiten in gemeenten voor mensen met dementie (2021)	Movisie	Vooraf een goed stuk wat betreft literatuur achtergrond over zinvolle dagactiviteiten bij mensen met dementie.
Het leefplezierplan	Webpagina Leefplezier	Tips over communicatie over iemands leefplezier.
Programmatekst Versterking aanbod (zinvolle) dagactiviteiten voor thuiswonende mensen met dementie (2021)	ZonMw	Het programma gaat over gemeenten en het aanbieden van zinvolle dagbesteding bij thuiswonende mensen met dementie.
Wegwijzer dagbesteding en vrije tijd	KansPlus/ VraagRaak	Een overzicht van vragen om behoeften en wensen rondom dagbesteding, recreatieve activiteiten en vrijetijdsactiviteiten van oudere cliënten met een beperking in kaart te brengen.
Ontwikkelingen in dagbesteding: kansen en knelpunten (2021)	VGN / Andersson Elffers Felix	Onderzoek gedaan naar dagbesteding anno 2021. Knelpunten en mogelijkheden zijn duidelijk beschreven. Dagbesteding wordt gekenmerkt door drie ontwikkelingen: - Meer in de maatschappij. - Technologische innovatie. - Inclusie en talentbenutting.
Bezielde jaren (2016: boek)	Marcelle Mulder, Janke Jeltsje van Dijk en Trijntje Scheeres-Feitsma	Praktisch boek gevuld met kennis, ervaring en creativiteit rondom zingevingactiviteiten voor ouderen en hun naasten. Aan de hand van twaalf levensthema's zijn er werkvormen, activiteiten, gespreksvragen en literatuur beschreven.
Een goed leven met dementie?! (2018)	Vilans en Kenniscentrum Zorginnovatie Hogeschool Rotterdam	Een hoofdstuk gaat over het ondersteunen in het onder woorden brengen van behoeften. Daarnaast wordt er ook een stuk beschreven over prikkels en adviezen. , Dit rapport is meer gericht om wensen en kansen van mensen met dementie te helpen in kaart te brengen, dan op dagbesteding.

Doedels methode (2019)	Kennisplein gehandicaptensector	Doedels is een praktische en herkenbare methode om mensen met ernstige meervoudige beperkingen het leven actiever te laten beleven. Doedels is ontwikkeld voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen in de leeftijd van twaalf jaar en ouder. Ze hebben hulp nodig om betrokken te zijn bij activiteiten in het dagelijks leven.
Ervaar het Maar (2019)	Kennisplein gehandicaptensector	Methode Ervaar het maar is een werkwijze voor het stimuleren van bewegingen, de zintuigen en de communicatie in de begeleiding van mensen met EMB (of een verstandelijke beperking)

Vragenlijsten

Titel (jaartal)	Inhoud
Occupational Performance History Interview _II (OPHI-II NL) (2023)	De OPHI-II NL is een ergotherapeutisch instrument voor het in kaart brengen het levensverhaal van de client. Aan de hand van een interview worden zowel kwalitatieve als kwantitatieve gegevens over het handelen van de cliënt (in het verleden en heden) in kaart gebracht. De gegevens kunnen bijdrage aan het schrijven van levensverhaal en inzicht verschaffen in de betekenis die de client aan zijn/haar leven geeft en inzicht in het leven wat de client wil leiden.
Activity Card Sort Nederland (ACS-NL) (2023)	De ACS-NL is een instrument dat het dagelijks handelen van personen in beeld brengt door bij hen een foto-interview af te nemen. Bij de ACS sorteren mensen foto's met betekenisvolle activiteiten. Het gebruik van foto's sluit beter aan bij mensen die de (gesproken en/of geschreven) taal minder goed beheersen. In tegenstelling tot het gebruik van woorden (zoals bij andere assessments) kunnen foto's associaties oproepen over de afgebeelde activiteiten. Ook brengen foto's mensen op ideeën, waardoor ze breder kijken naar de huidige en vroegere dagelijkse routines.
Pediatric Volitional Questionnaire (PVQ) (2003)	De PVQ is ergotherapeutisch observatie instrument in eerste instantie voor kinderen ontwikkeld, maar ook goed binnen de gehandicaptenzorg voor volwassenen bruikbaar. Aan de hand van observaties kan inzicht verkregen in de interne motivatie voor het handelen

Canadian Occupational Performance Measure (COPM)	De COPM kan zowel bij de client als de betrokken worden afgenomen. Aan de hand van een semi gestructureerd interview over het dagelijks handelen kan in kaart gebracht worden welke problemen de client ervaart op allerlei gebieden, maar ook op gebied van spel en vrije tijd. Er wordt ook gevraagd naar hoe belangrijk iemand deze activiteiten vindt. Ook zonder de scores te gebruiken, kan dit instrument gebruikt worden.
De arbeidsinteresse test	De arbeidsinteresse test is een visuele test die online kan worden afgelegd om interesse in bepaalde werkgebieden te tonen, zonder meteen rekening te houden met competenties. Deze is ontwikkeld voor de gehandicaptenzorg. Meer inzicht in voorkeuren, kan helpend zijn in invulling van zingevende daginvulling.
Lijst voor het afstemmen van Activiteiten en Situaties (LAS)	Dit is een lijst voor afstemmen van Activiteiten en Situaties op de mogelijkheden en voorkeuren van personen met zeer ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. Aan de hand van een stroomschema waarin vragen beantwoord worden ontstaat er een overzicht van mogelijkheden en voorkeuren van een persoon waar tijdens de activiteit rekening mee moet worden gehouden.
Vragenlijst positieve gezondheid	Dit is een vragenlijst die gaat over een betekenisvol leven leiden. De vragenlijst is opgedeeld in zes dimensies: lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks leven.
Functional Assessment of Chronic Illness Therapy: Spiritual Wellbeing (FACIT-Sp12)	Deze vragenlijst bestaat uit 12 vragen die gaan over spiritueel welzijn. Het instrument richt zich op aspecten zoals zingeving, vrede en het geloof, die belangrijk kunnen zijn voor de mentale gezondheid en het omgaan met ziekte. De vragenlijst helpt zorgverleners om inzicht te krijgen in de spirituele behoeften van patiënten en hoe deze mogelijk bijdragen aan hun kwaliteit van leven.
WHO-BREF Assessment Questionnaire	Deze vragenlijst meet de kwaliteit van leven. De vragenlijst is opgedeeld over de volgende domeinen: fysieke gezondheid, psychische gezondheid, sociale relaties en omgeving.

Richtlijnen, kwaliteitsinstrumenten of handreikingen

(waar zingevende daginvulling in naar voren komt)

Titel (jaartal)	Initiatief nemer(s)	Doelgroep (professionals)	Doelpopulatie (cliënten)	Onderwerpen kwaliteitsinstrument	Opmerkingen
Schizofrenie richtlijn (2012)	FMS	Alle medische zorgverleners	Schizofrenie	Interventies ter bevordering van dagbesteding. Bevat twee aanbevelingen: Hulpverleners zetten in dat dagbesteding aansluit op individuele behoeften en capaciteit van de patiënt. In Nederland is een dringende behoefte aan gedegen effectstudies naar goed ontwikkelde dagbesteding.	Ook nuttig: wonen, leren, sociaal contact en tegengaan van stigma? Blijft verder nogal op de oppervlakte over dit onderwerp. Daarbij mist het stukje over zingeving.
Vrijetijdsprogramma's bij ASS bij volwassenen	FMS	Alle medische zorgverleners	ASS (autismespectrumstoornissen)	Vrijetijdsinvulling passend bij interesses, vaardigheden en intelligentieniveau (om kwaliteit van leven te vergroten).	Hele specifieke doelgroep. Wel een belangrijke aanbeveling die breder te trekken is.

				Vrijtijdsinvulling moet vast onderdeel zijn van diagnostiek en behandeling.	
Zingeving	AKWA GGZ	Ggz-professionals	GGZ-patiënten	Gericht op zingeving in de psychische hulpverlening. Onderwerpen: *patiënten- en naastenperspectief. *kwaliteitscriteria vanuit patiënten- en naastenperspectief. *Zingeving en spiritualiteit. *Aandacht voor zingeving als preventie. *Hulpmiddelen voor verkenning. *Interactie tussen psychische klachten en zingevingsvragen. Grenzen aan verkenning door de professional. *Zingeving tijdens de behandeling. *Rehabilitatie, re-integratie en participatie. *Monitoring. *Organisatie van zorg.	
Casemanagement bij dementie	FMS	Alle medische zorgverleners	Dementie	Casemanagement/ maatwerk – positieve invloed op daginvulling en kwaliteit van leven	Inhoudelijk niet relevant voor zingevende dagbesteding.
Maatschappelijke participatie bij DMD (Duchenne)	FMS	Alle medische zorgverleners	Duchenne spierdystrofie	Uitgangsvragen die relevant kunnen zijn voor het onderwerp:	Heel ander type ziektebeeld, maar de richtlijn lijkt

				Welke factoren spelen een rol bij de participatie van patiënten? Hoe kan de zorg bijdragen aan?	inhoudelijk goede suggesties te geven die ook zouden kunnen gelden bij dementie en verstandelijke beperking
Dementiezorg voor elkaar: zorgstandaard dementie (2020)	Movisie, Nivel, Pharos, Trimbos-instituut en Vilans	Er worden aanbevelingen gegeven over: - Zoveel mogelijk behouden van de persoon. - (opnieuw) aanleren van activiteiten waar iemand voor gemotiveerd is. - Leren omgaan met gevolgen van dementie. - Bieden structuur. - Scheppen van gevoelens van plezier, veiligheid en verbondenheid. Verminderen van ongewenst gedrag.	Hoofdstuk over betekenisvolle activiteiten	Niet-medicamenteuze behandeling en individueel zorgplan. Er wordt hier met name besproken om dagbesteding aan te bevelen i.v.m. overbelasting mantelzorgers.	Inhoudelijk niet direct heel bruikbaar.

Voorlopige handreiking Dagbesteding in de Gehandicaptenzorg (2020)	VGN, in samenwerking met het platform dagbesteding van VGN, Iederin, LFB, LSR, Kansplus, Per Saldo, NVAVG, NVO en de Federatie Landbouw & Zorg en de BVKZ.	Zorgmedewerkers	Mensen met een handicap	Perspectief voor dagbesteding in het nieuwe normaal (met COVID-19 maatregelen in acht genomen). Uitgangspunten en randvoorwaarden bij het opstarten van dagbesteding. Handvatten voor invulling op maat (m.n. relevant hieruit): *Houd rekening met het doel van de dagbesteding. *Neem ondersteuningsaanbod mee. *Maak afweging in samenpraak met client en/of netwerk. *Betrekt indien nodig gedragswetenschapper. *Leg afspraken vast in het dossier.	
Generieke module Daginvulling en participatie (2017)	GGZ Standaarden	Beleidsmakers, hulpverleners, gebruikers (GGZ patiënten).	Mensen met (ernstige) psychische aandoeningen.	Patiëntenperspectief, doelen van daginvulling, kernelementen van goede zorg, organisatie van zorg, kwaliteitsindicatoren, implementatieplan. *Dag invulling zoveel mogelijk in de samenleving. 4 Kernelementen: *wens/vraag is leidend.	

				*denk in mogelijkheden en houd rekening met beperkingen. *medische behandeling en begeleiding op elkaar afgestemd. *nauwe samenwerking tussen professionals, client en netwerk.	
Handreiking passende dagbesteding (2014)	College voor zorgverzekeringen (het huidige zorginstituut).			Afwegingskader voor partijen over passende dagbesteding van cliënten die vanuit de AWBZ dagbesteding ontvangen. Het kader is geschreven aan de hand van literatuuronderzoek en interviews	Sluit inhoudelijk wel goed aan.
Kwaliteitsstandaard levensvragen (2015)	Expertisenetwerk Levensvragen en Ouderen (onderdeel van Vilans)	Ouderen in de langdurige zorg	Zorgorganisaties en zorgmedewerkers	Beschrijft een duidelijk stappenplan hoe om te gaan met levensvragen van cliënten. Dit is overstijgend aan dagbesteding. Twee zinnen gaan over zinvolle dagbesteding. Deze richten zich met name over dat zorgprofessionals oog houden dat de client een zinvolle dag beleefd.	

Relevante publicaties e.a. literatuur (ter info)

**publicaties zijn gevonden met een globale search. Hieruit kunnen nog (veel) meer relevante artikelen naar voren komen. Deze globale search is losstaand van de systematische search die is uitgevoerd.*

Titel (jaartal)	Auteurs	Soort publicatie
Dagbesteding bij dementie (2018)	Leontine Groen-Van de Ven, Carolien Smits, Fuusje de Graaff, Marijke Span, Jan Eefsting, Jan Jukema, M. Vernooij-Dassen	Wetenschap rubriek in 'arts en wetenschap'
Zingeving bij mensen met een verstandelijke beperking – een casestudy rond het model zingevinganalyse (2013)	Anja Thönelt	Student onderzoeksrapport
De implementatie van de dagbestedingscoach binnen beschermd groepswonen van Carint (2008)	Maartje Roeleveld en Michelle Bosman	Student onderzoeksrapport
Het zingevingsweb	Jan Kiers	Publicatie in Tijdschrift Geestelijke Verzorging
De zorgboerderij als zingevende gemeenschap	Elise van Schaik, Arjan Braam en Christa Anbeek	Publicatie in Tijdschrift Geestelijke Verzorging
Maintaining meaningful activities for persons with dementia during transition of care: a systematic review (2022)	Marie Groenendaal, Hanneke Smaling, Wilco Achterberg en Monique Caljouw	Systematic review in Geriatric Nursing
Towards personalized dementia care through meaningful activities supported by technology: A multisite qualitative study with care professionals (2021)	Gemma Goodall, Kristin Taraldsen, Randi Granbo and Artur Serrano	Qualitative research in BMC geriatrics
Enjoyable, engaging and individualised: A concept analysis of meaningful activity for older adults with dementia (2020)	Laura Tierney and Elizabeth Beattie	Concept analysis in International Journal of Older People Nursing
Personally tailored activities for improving psychosocial outcomes for people with dementia in long-term care (2018)	Ralph Mohler, Anna Renom, Helena Renom and Gabriele Meyer	Systematic review

Personally tailored activities for improving psychosocial outcomes for people with dementia in community settings (2020)	Ralph Mohler, Anna Renom, Helena Reno mand Gabriele Meyer	Systematic review
Active aging for individuals with intellectual disability: meaningful community participation through employment, retirement, service, and volunteerism (2012)	Sheila Fesko, Allison Hall, Jerrilyn Quinlan, and Catherine Jockell	Concept analyses
Perspectives of people with dementia about meaningful activities: a synthesis (2016)	Areum Han, Jeff Radel, Dory Sabata, and Joan McDowd	Qualitative study